

Schoonoord en Voorhout en Wittert van der Aa

Emiel van der Hoeven

Het verhaal dat de Leidse familie Wittert van der Aa aan het eind van de 17e eeuw eigenaar was van de buitenplaats Schoonoord in Voorhout blijft in het dorp hardnekkig de ronde doen. Was die wel de eigenaar? En waar komt het verhaal vandaan?

W.J.J.C. Bijleveld schreef in 1939 dat er in Voorhout nog twee aanzienlijke huizen waren: Verlaan en Schoonoord. *Schoonoord, dat in de 17e eeuw het buitengoed was der Leidsche Wittert's van der Aa en door eene erfdochter kwam aan Dominicus Franciscus van Cammingha, heer van Loenen en Cronenburch, die er in den aanvang der 18^e eeuw vaak vertoefde. Het werd in 1847 ingericht tot klein Seminarie etc...*¹ Waarop deze mededeling gebaseerd is, wordt niet vermeld. Ook A.M. Hulkenberg verwijst in zijn boek 't Seer Heerlijk Sassenheim & Voorhout naar deze bron. Het is niet juist.

Gezicht op de buitenplaats Schoonoord naar het noorden, richting Noordwijk. Links het buiten Schoonoord. Rechts net zichtbaar de boerderij aan de kop van de toenmalige Heerweg (thans Herenstraat). Olieverf. Kunstenaar: Wilhelmus van Groenewoud (1803-1842)

Huwelijk

Een feit is dat aan Adriaan Wittert van Aa jr. in Leiden op 7 augustus 1697 attestatie is gegeven om te trouwen met Anna Maria Moens. Het echtpaar trouwde 18 augustus in Leiden in de Jezüietenkerk. De getuigen voor de bruidegom waren de Heren van Homa (Cornelis Sprongh was heer van Hoogmade), Aminga en Schaap. De bruidegom was katholiek². Het echtpaar trad dezelfde dag wettelijk in Voorhout in het huwelijk. Adriaan was Leidenaar van geboorte en woonde in zijn ouderlijk huis aan het statige Rapenburg 35³. Zijn tante Johanna Maria trouwde in 1664 met Cornelis Sprongh. Sprongh bezat in Voorhout de kapitale hofstede Oosthout. Ongetwijfeld zal de jonge Adriaan zijn oom en tante op Oosthout bezocht hebben.

Perceel eigenaren

De kaart van de aanleg van de Trekvaart is een aardig uitgangspunt voor onderzoek naar de eigenaren van het perceel waarop Schoonoord gebouwd is. In 1656 zien we dat de Trekvaart perceel 96 van eigenaar Cornelis Corszn. van der Klucht/Cluft, buerman te Voorhout, bij de Nagelbrug doormidden sneed. Hij diende geen protest in en ontving 617 gulden en 8 stuivers voor zijn in te leveren deel. Op de tekening is verder te zien dat alle grond aan de zuidkant van de Trekvaart onbebouwd was.

Op 18 mei 1660 verkocht dezelfde Cornelis voor 150 gulden aan Gerrit Cornelisz. van der Cluft, zijn zoon, *een erf gelegen over de Trekweg aan de Trekvaart en de Heerweg, groot 50 roe.*

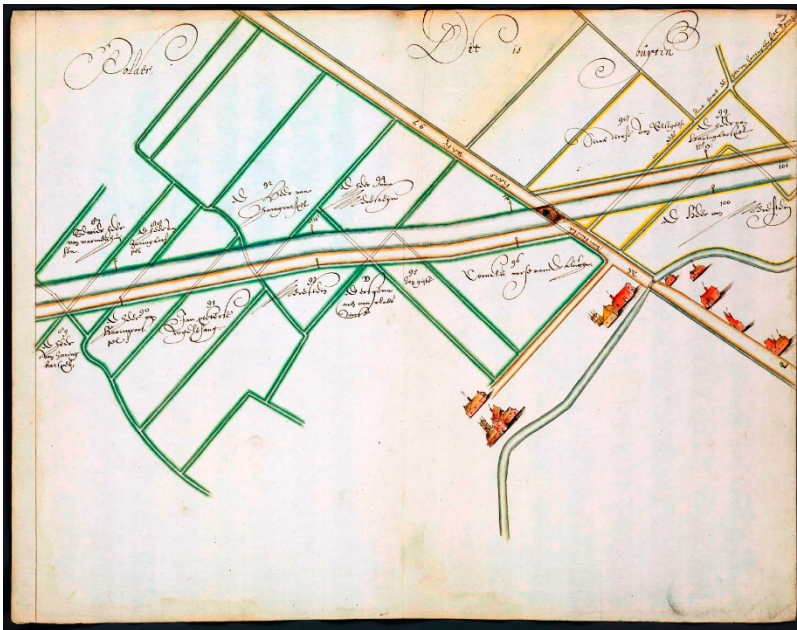
Op 11 mei 1666 verkocht hij voor 600 gulden een partij teelland van omtrent 200 roeden aan zijn mede buerman in Voorhout Willem Dirckszn. van Velsen⁴.

¹ *De Nederlandsche Leeuw* 1939, 57e jaargang, kolom 275.

² Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO). Archiefnummer 1004, inv.nr. 306. Afschrift doop- en trouwboek van de Paters Jezüieten te Leiden, 1670-1757.

³ Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO). Archiefnr. 1004 inv.nr. 203, blad G-200. Trouwen Gerecht.

⁴ ELO. ORA Voorhout inv.nr. 8 folio 135

Deelkaart van de te graven Trekvaart 1656 met rechtsboven de nieuwe Nagelbrug (Hoogheemraadschap van Rijnland, kaartnummer A-4647. PD).

Verder zien we dat op dezelfde datum Garbrant Cornelisz van der Cluift, buerman tot Voorhout, ook een zoon van Cornelis, voor 1150 gulden aan dezelfde Van Velsen een huis en erf van 50 roeden verkocht. Het perceel lag tegenover de Trekweg aan de Trekvaart en de Heerweg. Hoe Garbrant aan het huis en erf is gekomen, vermeldt de verkoopakte niet ⁵. Garbrant komt ook niet voor in de kohieren van Voorhout. Gelet op het gegeven 'over cq tegenover de Trekweg' lijkt het er op dat de zonen Garbrant en Gerrit dezelfde persoon zijn.

Op 11 april 1719 verkochten de erfgenamen van Willem van Velsen, onder verwijzing naar de waarbrief van 11 mei 1666, het perceel aan Reyer

Cornelisz Brero. Huis en erf van 50 roeden over de Trekweg aan de Trekvaart en de Heerweg. Met nog 200 roeden ⁶.

Sloop Schoonoord

Via verkoop aan onder meer burgemeester Gualtherus Soetbrood Piccardt, ambachtsheer Christiaan Lodewijk Coster van Voorhout en aartspriester Kervel werd de buitenplaats Schoonoord in 1846 gesloopt en kwam aan de andere zijde van de Rijnsburgerweg het kleinseminarie Hageveld.

Conclusie

Het laat zich aanzien dat huize Schoonoord tussen 1660 en 1666 door Garbrant/Gerrit is gebouwd. Het perceel bleef tot 1719 in eigendom van de erven van Van Velsen. In 1730 volgde de volgende verkoop. Duidelijk is dat Wittert van der Aa geen eigenaar was van het perceel dat eerst in negentiende eeuw Schoonoord genoemd werd. Het lijkt er op dat door het huwelijk in Voorhout Bijleveld heeft aangenomen dat het echtpaar Wittert van der Aa zich hier vestigde. Niets is minder waar.

Dat hij niet in Voorhout woonde, bevestigt een van de boeken over het Leidse Rapenburg. Hierin lezen we dat Wittert van der Aa en zijn vrouw Anna Maria Moens na hun huwelijk hun hele leven waarschijnlijk in Rapenburg 35 bleven wonen ^{7,7}. In geen van de tientallen doorzochte bronnen heb ik, uitgezonderd hun huwelijk en de familieverwantschap met Cornelis Sprongh, een relatie van Wittert van der Aa met Schoonoord kunnen vinden. Het lijkt er op dat Bijleveld Schoonoord met Oosthout verward heeft.

⁵ ELO. ORA Voorhout inv.nr. 8 folio 135v

⁶ ELO. ORA Voorhout inv.nr. 12 folio 83v

⁷ Th.H. Lunsingh Scheurleer, C. Willemijn Fock, A.J. van Dissel, *Het Rapenburg. Geschiedenis van een Leidse gracht*, Deel IIIb, pag. 509 en 535. Leiden 1988